

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ

УДК 330.1:001.895(477)

Л. С. ШЕВЧЕНКО

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економічної теорії
Національного юридичного
університету
імені Ярослава Мудрого, Харків
shevchenko_ls@ukr.net
ORCID ID: 0000-0002-4567-0310

ІННОВАЦІЙНІ МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ: УКРАЇНА НА ТЛІ СВІТОВИХ ПРОЦЕСІВ¹

Розкрито еволюцію інноваційного соціально-економічного розвитку. Виявлено особливості його інтеграційної, інтерактивної (мережевої) та новітньої моделей. Досліджено основні проблеми запровадження інноваційної моделі соціально-економічного розвитку в Україні.

Ключові слова: інноваційна діяльність, інноваційна модель соціально-економічного розвитку, інноваційно-активне та інноваційне підприємство, фінансування інноваційної діяльності.

JEL Classification: O11, O31, O38.

Постановка питання. В економіці України продовжує домінувати ресурсна модель розвитку без високотехнологічного виробництва: основна частка експорту припадає на металургію, сільське господарство, мінеральну про-

¹ Роботу виконано в межах цільової комплексної програми «Соціально-економічна модернізація України та формування інноваційної моделі розвитку» (№ державної реєстрації 0111u000961) та фундаментального дослідження «Науково-теоретичні проблеми формування, розвитку та інституційної побудови правової економіки в Україні» за рахунок видатків державного бюджету (№ державної реєстрації 0115U000326).

дукцію, транспортні засоби та продукти хімічної промисловості. Присутні також компоненти інтелектуально-донорської моделі [1; 2]. Але в стратегічній перспективі ці моделі є неефективними. Вчені відзначають «інноваційний застій», «інноваційну паузу» в розвитку економіки України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні проблеми інноваційного розвитку суспільства досліджують економісти, юристи, філософи і соціологи, зокрема: О. В. Бірюков, К. М. Кашук, А. В. Ковальов, С. О. Левицька, О. М. Левковець, А. В. Матвєєва, О. С. Марченко, С. Резніков, В. С. Савчук, О. Е. Сімсон, Л. І. Федулова, Л. В. Шостак та ін. Проте їхні підходи до тлумачення сутності та перспектив інноваційної діяльності в Україні мають певні відмінності.

Формулювання цілей. Мета статті — проаналізувати еволюцію інноваційної моделі соціально-економічного розвитку та виокремити ті проблеми її запровадження в Україні, які потребують свого першочергового розв'язання.

Виклад основного матеріалу. Інноваційна модель розвитку соціально-економічної системи спирається на інноваційну діяльність, яка характеризується інноваційними цілями, інноваційними засобами їх досягнення та інноваційними результатами.

Інтеграційна інноваційна модель формується наприкінці XIX ст. і базується на поглибленні взаємодії економічних суб'єктів наукової сфери і виробництва: об'єднанні ресурсів їх інтелектуальної діяльності, проведенні спільних науково-технічних досліджень тощо. Це значно скорочує час та витрати на впровадження відкриттів фундаментальної науки у виробництво, полегшує трансакції інноваційного продукту між творцями, виробниками і кінцевими споживачами, допомагає залученню промислових та банківських фінансових ресурсів в інноваційну сферу. Якщо виробництво ставить перед наукою завдання знайти способи вирішення тих чи інших виробничих проблем, розробити науково-технічні прогнози, науково-технічні програми і плани розвитку, то науково-технічні досягнення вчених, зі свого боку, визначають рівень і характер виробництва. Особливо важливим є те, що інтеграція науки і виробництва передбачає інтеграцію знань економічних суб'єктів, які входять до інтегрованих науково-виробничих утворень.

Науково-виробнича інтеграція пройшла кілька етапів:

I — остання чверть XIX ст.: виникнення перших промислових лабораторій — лабораторії Т. Едісона у Менло-Парк (1876 р., Нью-Йорк); лабораторій німецьких хімічних фірм «Байер», «БАСФ», «Агфа» (перша половина 1880-х рр.) та «Дженерал електрик» (1890 р.); формування інфраструктури промислової науки (професійних товариств і асоціацій, спеціалізованих журналів, інформаційної підтримки);

II — перша половина XX ст.: інтенсивне зростання промислового сектору дослідницьких робіт, формування національного науково-дослідницького потенціалу, створення фінансової бази промислової науки, виконання великих проектів; міждисциплінарність досліджень;

III — друга половина XX ст.: інтеграція науки і виробництва, створення державних органів управління НТП, формування науково-технічної політики визнаються загальнонаціональним завданням держави;

IV — сучасний етап: наука перетворюється на велику галузь національної економіки, формуються ефективні моделі кооперації освіти, науки і виробництва, які вирізняються цілями, завданнями та змістом, сприяють створенню національної інноваційної системи [3].

Інтерактивна (мережева) інноваційна модель упроваджується у практику розвинених країн у 90-х рр. XX ст. з переходом до інформаційного (мережевого) суспільства [4]. Така модель передбачає взаємодію усіх суб'єктів інноваційної діяльності як членів мережі шляхом використання інформаційних технологій, нових способів продукування, поширення та освоєння сучасних знань. Стрімке поширення Інтернету сприяє науковій кооперації між різними країнами, особливо у сфері досліджень і розробок. Набувають розвитку подвійні об'єднання на принципах мережевої взаємодії окремих видів науково-технологічної діяльності між собою та з бізнес-середовищем. Серед них:

– науково-освітні мережі на базі ВНЗ університетського типу, організовані шляхом «приєднання» до мережевих структур, які взаємодіють з іншими навчальними закладами та їх об'єднаннями у рамках регіональних чи міжнародних зв'язків і мають державний чи приватний статус. Реформування ВНЗ на принципах мережевої науково-дослідницької організації приводить до виникнення «віртуальних університетів», або «невидимих коледжів»;

– науково-виробничі мережі, які найбільш яскраво виявляють себе в побудові так званих «пірамідальних моделей» науки та є властивими для науково-технологічної діяльності транснаціональних корпорацій. Останні контролюють дослідження зі створення нових технологій, експериментальні розробки й надання інжинірингових науково-технологічних послуг, виробництво і збут наукоємних продуктів. З часом науково-виробничі мережі набувають характеру науково-бізнесових;

– освітньо-бізнесові мережі на базі провідних ВНЗ університетського типу та компаній у сфері інноваційного бізнесу в межах перспективних напрямів досліджень (біо-, нано- та інформаційних технологій). Можливі розбіжності між науковою, освітньою та виробничою діяльністю коригує держава. Відповідно до теорії «потрійної спіралі» інновацій, розробленої американськими вченими Генрі Іцковицем і Лойстом Лейдесдорфом, держава задає правила гри, надає політичну й законодавчу підтримку, забезпечує необхідні ресурси для стимулювання науково-дослідницької та інноваційної діяльності в університетах; високотехнологічний бізнес виконує роль головного замовника і провідника високих технологій на ринку; університет стає джерелом і ядром інноваційного процесу шляхом проведення наукових досліджень і «комерціалізації нового знання» через трансфер технологій і створення інноваційних компаній [5; 6].

Новітня інноваційна модель набуває поширення у XXI ст. Як свідчать міжнародні дослідження General Electric «Global Innovation Barometer» 2011–2014 рр., у передових країнах світу інновації визнано стратегічним пріоритетом, основним рушієм економічного розвитку, конкурентоздатності і створення робочих місць, покращення якості життя. Найбільш значущі інновації спрямовуються не стільки на отримання прибутку, скільки на розвиток суспільства й на те, щоб відповідати загальнолюдським потребам. Інноваційна сфера економіки стає головним об'єктом державної політики: впроваджуються державні програми захисту ділових інтересів бізнесу, подолання бюрократії та надлишкового регулювання економіки, боротьби з корупцією; запроваджуються протекціоністські заходи на підтримку вітчизняних інновацій; реформується освітня система, аби вона відповідала потребам інноваційного бізнесу. Керівництво провідних компаній на своєму рівні надає переваги стимулюванню інноваційних процесів та творчої поведінки працівників компаній, розвитку співробітництва між компаніями задля інтеграції творчих ресурсів та прийняття рішень, які задовольняють потреби локальних і світових ринків [7–9]. Як наслідок — 84 % країн із топ-50 за рейтингом ВВП збігаються із топ-50 рейтингу найбільш інноваційних країн, який формується шляхом дослідження структури затрат на інновації і результатів, які вони дають [2].

В Україні запровадження інноваційної моделі соціально-економічного розвитку стикається з численними викликами і проблемами.

Проблема перша — теперішня економіка України є економікою воєнного часу і зазнає значних макроекономічних дисбалансів. Унаслідок воєнного конфлікту на Донбасі в регіоні відбулося фактично знищення реального сектору економіки: промислове виробництво у Донецькій і Луганській областях у 2014 р. скоротилося на 31,5 % і 42 % відповідно. У зоні конфлікту прямо чи опосередковано опинилася чверть вітчизняного експортного потенціалу. Загальний спад промислового виробництва в Україні у 2014 р. становив 10,1 %; капітальні інвестиції зменшилися на 11,8 %; скорочення прямих іноземних інвестицій в економіку України склало 12,2 млрд дол., або 21 % відносно 2013 р.

Національні ресурси України значною мірою було переорієнтовано на забезпечення воєнних потреб, а особлива увага в інноваційній сфері приділяється оборонно-промислому комплексу (ОПК). Світова практика свідчить, що в разі непроведення щорічної заміни 4–5 % існуючого парку озброєнь збройні сили поступово деградують. Тому в 2015 р. в Україні на сектор безпеки буде спрямовано майже 80 млрд грн, або приблизно 16 % загальних витрат бюджету України і близько 5 % ВВП України [10; 11].

Потенційні інноваційні можливості ОПК України дозволяють організувати виробництво ракетних комплексів, систем і засобів ППО і ПРО, переносних зенітно-ракетних комплексів (ПЗРК), керованих ракет класів «повітря-повітря»

і «повітря-земля», реактивних комплексів залпового вогню, протитанкових ракетних комплексів (ПТРК), бойових літаків і гелікоптерів, літаків військово-транспортної авіації, бронетанкової техніки, танкових двигунів, газотурбінних двигунів для кораблів і корветів, радіолокаційних станцій, окремих видів артилерійського і стрілецького озброєння, засобів радіотехнічної, оптичної та акустичної розвідки, авіаційних засобів навігації, посадки, зв'язку та забезпечення безпеки польотів, деяких видів боєприпасів тощо. Україна є одним зі світових лідерів у виробництві навігаційних приладів, головок самонаведення для ракет «земля-повітря» (особливо для ПЗРК), систем лазерного наведення різних модифікацій для ПТРК, станцій пасивної радіолокації, станцій радіотехнічного контролю, звукометричних систем артилерійської розвідки, складних систем управління, апаратури радіозв'язку, радіотехнічної і радіоелектронної боротьби, авіаційних і ракетних систем прицілювання. При цьому продукція українського ОПК експортується до понад 60 країн. У 2011 р. експорт ОВТ з України вперше перевищив 1 млрд дол., а портфель замовлень ОВТ з України на найближчі 4–5 років перевищує 5 млрд дол. Основними споживачами української оборонної продукції залишаються країни Азії (45 %) і Африки (30 %). У структурі поставок перше місце посідає авіатехніка (43 %), друге — техніка сухопутних військ (36 %), третє — засоби ППО (10 %) [12].

Тим часом ОПК має значні проблеми з організації інноваційної діяльності. Серед них: 1) постійне скорочення фінансування інфраструктури та науково-дослідних робіт у галузі. За аналітичною доповіддю Національного інституту стратегічних досліджень, інвестиції в інфраструктуру ОПК у 2006 р. становили 21,6 % від загального фінансування армії, у 2009–2010 рр. — 7 %, у 2012 р. — 14,5 %. Наприкінці 1990-х рр. через обмежене фінансування Міністерства оборони і ОПК України було припинено виконання близько 90 % науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт (НДДКР), кількість яких ще в 1995 р. становила майже 600. Понад 50 % загальної кількості підприємств ОПК, змінивши форму власності, стали приватними; 2) зростаюче технологічне відставання галузі від провідних країн світу: фізичне зношення основних фондів ОПК становить понад 70 %; коефіцієнт оновлення основних виробничих фондів дуже низький і не перевищує 2,5 % на рік; 3) невдале багаторазове реформування органів управління ОПК [12].

Проблема друга — організації «цивільної» наукової сфери недостатньо взаємодіють між собою. Так, академічна наука здійснюється науково-дослідними, дослідно-конструкторськими, дослідно-технологічними та проектно-конструкторськими установами і організаціями, у яких відбувається створення нових знань: проведення фундаментальних і пошукових досліджень, одержання патентів; прикладні дослідження, НДДКР, створення дослідних зразків нової техніки і технології; виробництво продукції, технологічний трансфер і комер-

ціалізація результатів наукових досліджень. Університетська наука концентрується у класичних та великих галузевих університетах, які формують у сучасних фахівців потрібні знання у певній галузі науки, здатності та уміння застосовувати їх на практиці. Більшість технічних університетів можуть забезпечувати також повний цикл науково-технічної діяльності і створюють конкурентне середовище для академічної науки. Виробнича (заводська) наука задовольняє потребу промислового сектору в новітніх НДДКР. Для цього на підприємствах створюються спеціальні науково-дослідницькі підрозділи — відділи, лабораторії та центри НДДКР, інноваційні та венчурні фірми.

Утім, зберігається проблема протиставлення ВНЗ і науково-дослідницьких академічних установ. Представники університетської науки стверджують, що теперішні університети є майже замкненою системою і можуть забезпечувати повний цикл створення інновації. Натомість багато працівників НДІ та академічної науки категорично не згодні з роллю ВНЗ як центрів інноваційного розвитку. Головне призначення останніх вони вбачають у підготовці фахівців. Відсутня й зацікавленість бізнесу у підтримці науково-дослідних робіт, що виконуються університетськими вченими, та реалізації їх результатів у підприємницькій діяльності. Це пояснюється насамперед короткочасністю існування самого бізнесу: коли підприємці бояться його насильницького відчуження та кризових процесів, вони інвестують кошти не в механізми розвитку, а в механізми захисту бізнесу. Слабким залишається убезпечення прав інтелектуальної власності.

Проблема третя — невизначеність юридичного статусу інноваційно-активних та інноваційних підприємств. У світовій практиці всі форми діяльності, пов'язані з розробкою або впровадженням інновацій, навіть якщо це заплановано на майбутнє, визнаються інноваційною активністю. Остання може бути трьох видів: 1) успішною, яка дає результат у вигляді впровадженої інновації (не обов'язково з комерційної точки зору); 2) продовжуваною — у вигляді діяльності, яка розвивається, але ще не увінчалася появою інновації; 3) призупиненою ще до здійснення інновації. *Інноваційно-активною* є фірма, яка за час обстеження виявляла інноваційну активність, включаючи продовжувану та призупинену активність, тобто незалежно від того, чи має місце реальна поява інновації. *Інноваційною* фірмою вважають фірму, яка за період часу, визначений при обстеженні, впровадила як мінімум одну будь-яку інновацію. При цьому відповідно до типу здійснюваних інновацій вирізняють продуктово-інноваційні фірми, які впровадили будь-який новий або значно покращений продукт (продуктову інновацію), та процесово-інноваційні фірми, які впровадили новий виробничий процес (процесову інновацію) [13, с. 57, 72–73].

В Україні підходи відмінні від цих. У методологічних положеннях зі статистики інноваційної діяльності, виданих Державною службою статистики України, записано: «Інноваційно-активне підприємство — підприємство, що

в період обстеження займалося діяльністю, пов'язаною зі створенням інновацій, незалежно від того, чи привела така діяльність до реального впровадження інновацій». А «інноваційне підприємство (організація) — юридична особа, що впроваджувала будь-яку інновацію за визначений період часу» [14]. Однак у ст. 1 Закону України «Про інноваційну діяльність» законодавець визначив поняття «інноваційне підприємство» по-іншому: «Інноваційне підприємство (інноваційний центр, технопарк, технополіс, інноваційний бізнес-інкубатор тощо) — підприємство (об'єднання підприємств), що розробляє, виробляє і реалізує інноваційні продукти і (або) продукцію чи послуги, обсяг яких у грошовому вимірі перевищує 70 відсотків його загального обсягу продукції і (або) послуг». У ст. 16 цього ж Закону записано: «Інноваційним підприємством визнається підприємство (об'єднання підприємств) будь-якої форми власності, якщо більше ніж 70 відсотків обсягу його продукції (у грошовому вимірі) за звітний податковий період є інноваційні продукти і (або) інноваційна продукція» [15]. Але Законом не передбачено реєстрацію інноваційних підприємств. Тобто статус інноваційного для підприємства є «плаваючим»: протягом якогось періоду часу підприємство може мати цей статус (якщо понад 70 % обсягу його продукції є інноваційною), а протягом якогось періоду часу може і не мати. Такий статус надається Державною податковою адміністрацією (Міністерством доходів та зборів) на підставі даних, що надходять від суб'єктів інноваційної діяльності [16].

Зважаючи на різну інноваційну активність підприємств, одні економісти пропонують використовувати категорію «підприємство-інноватор», розуміючи під останнім будь-яку юридичну особу, яка бере участь у діяльності, спрямованій на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок та зумовлює випуск на ринок інноваційної продукції [17]. Інші вважають за доцільне крім інноваційних підприємств виокремлювати:

- 1) підприємства з високим ступенем інноваційної активності, обсяг інноваційної продукції яких у грошовому вимірі перевищує 50 % загального обсягу продукції; такі підприємства займаються науково-дослідною чи дослідно-конструкторською діяльністю разом з виробничою;

- 2) підприємства із середнім ступенем інноваційної активності, обсяг інноваційної продукції яких у грошовому вимірі становить до 50 % загального обсягу продукції; такі підприємства займаються фундаментальними або прикладними дослідженнями;

- 3) підприємства з низьким ступенем інноваційної активності, які самостійно не проводять науково-дослідні або конструкторські розробки, але займаються впровадженням інновацій досліджених, розроблених іншими установами;

- 4) підприємства інноваційно неактивні, які не займаються впровадженням інновацій. Наведена класифікація підприємств за ознакою інноваційної ак-

тивності надасть змогу активізувати роботу вітчизняних підприємств та сприятиме розширенню [18].

На жаль, відповідної статистики в Україні немає. Можна лише констатувати низький рівень інноваційної активності підприємств. У 2013 р., за даними Державної служби статистики, упровадженням інновацій займалися тільки 16,8 % підприємств України. У промисловості таких підприємств було ще менше — 13,6 %. Ними впроваджено 1576 нових технологічних процесів, освоєно виробництво 3138 інноваційних видів продукції (з них 809 — нові види техніки). Проте питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової продукції постійно знижується: якщо у 2002 р. вона становила 7,0 %, то у 2013 р. — усього 3,3 %.

Проблема четверта — недостатня розробленість механізмів функціонування спеціалізованих інноваційних організацій та установ інноваційної інфраструктури. Дослідники звертають увагу на: брак законодавчого забезпечення діяльності технополісів, бізнес-інкубаторів, інноваційно-технологічних центрів (кластерів) тощо; неефективність фінансової інфраструктури; відсутність схем залучення недержавних коштів на інноваційний розвиток (банківська система надання кредитів в інноваційній сфері практично не працює, схема та механізм залучення венчурних фондів до інвестування інноваційної діяльності в українському законодавстві відсутні; ринок цінних паперів нерозвинений); нерозробленість інфраструктури страхування інноваційної діяльності, яка є, по суті, високоризиковою [19, с. 35–36]. Як результат — пропонується створення нових інфраструктурних інститутів, таких як: спеціальні компанії з управління інтелектуальними активами; інноваційний провайдинг [20], які теж не мають достатнього організаційно-правового підкріплення.

Проблема п'ята — вади сучасного фінансування інноваційної діяльності. Частка ВВП, яка витрачається на наукові дослідження, в Україні в «мирному» 2013 р. була у 2,5–5 разів менше, ніж у провідних країнах світу. Питомі витрати на наукові дослідження у розрахунку на одного науковця в Україні майже втричі менші, ніж у Росії, у 18 разів — ніж у Бразилії, у 34 — ніж у Південній Кореї і більш ніж у 70 разів менші, ніж у США [21]. При цьому, як свідчать дані Державної служби статистики України, фінансування інноваційної діяльності в країні відбувається переважно за рахунок власних коштів підприємств (72,93 % від загальної суми витрат); частка державного фінансування становить усього 0,25 %; частка іноземних інвесторів ледь перевищує 13 %. Проте навіть великі компанії не можуть профінансувати весь інноваційний цикл і шукають партнерів по коопераційних зв'язках та створюють інноваційні альянси з інноваційними компаніями, науково-дослідними установами або університетами. Роль банківських, комерційних і бюджетних кредитів невелика.

Натомість у зарубіжних країнах активно використовуються: зовнішні за-позичення, міжнародні кредити; кошти технопарків і технополісів; ресурси інвестиційних компаній-резидентів, у тому числі пайових інвестиційних фондів; інвестиційні ресурси страхових компаній-резидентів; бюджетні і цільові кредити; фінансовий лізинг; венчурне фінансування та численні податкові стимули науково-дослідницької діяльності (податковий кредит, підвищена компенсація, прискорена амортизація, зменшена ставка оподаткування прибутку). Наприклад, податковий кредит зараз використовується у 21 країні (Австрія, Бельгія, Болгарія, Канада, Чехія, Данія, Франція, Італія, США та ін.). Підвищену компенсацію передбачено у 16 країнах (Хорватія, Кіпр, Чехія, Фінляндія, Греція, Нідерланди та ін.); прискорену амортизацію — у 13 країнах (Бельгія, Канада, Ізраїль, Японія, Італія, США та ін.), а знижена ставка податку на прибуток уперше була застосована в країнах Бенілюксу, пізніше у Великій Британії, а зараз використовується в 11 країнах (Бельгія, Кіпр, Франція, Греція, Люксембург, Мальта, Португалія та ін.). Усі чотири види податкових стимулів у сфері R&D застосовуються одночасно тільки у Великій Британії. Бельгія, Данія, Ізраїль, Японія, Нідерланди пропонують наразі три податкових стимули, решта країн обирають один або два. Як правило, податкові пільги часто пов'язують з конкретними групами компаній [22].

Висновки. Реформування інноваційної сфери в Україні має враховувати особливості постіндустріальної динаміки зарубіжних країн. Українські організації та підприємства повинні пройти етап усвідомлення соціальних вигод та ефектів від повної реалізації свого потенціалу в галузі інноватики, подолати розбалансованість своєї інноваційної діяльності і одержати потрібне фінансування. Упровадження інноваційної моделі соціально-економічного розвитку країни має стати визначальним напрямом урядової політики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Шостак Л. В. Інноваційні моделі розвитку країн світу [Електронний ресурс] / Л. В. Шостак. – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/18794/1/68-328-332.pdf>.
2. Как построить в Украине экономику инноваций [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ubr.ua/business-practice/laws-and-business/kak-postroit-v-ukraine-ekonomiku-innovacii-338439>.
3. Функции науки в жизни общества [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://allendy.ru/fil-nauki/454-nauka-ekonomika.html>.
4. Бублик С. Г. Концептуальні підходи до формування інноваційної моделі державного управління науково-технологічною діяльністю [Електронний ресурс] / С. Г. Бублик. – Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej13/txts/Bublik.pdf>.
5. Семинар Генри Ицковица [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ane.ru/novosti-media/konferencii-seminary/304-henry-etzkowitz.html>.

6. Резніков С. Дослідницькі університети як центри інноваційного розвитку країни / С. Резніков // Дзеркало тижня. Україна. – 2011. – 21 січ.
7. Дослідження General Electric: «Глобальний інноваційний барометр 2012» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pure.com.ua/mag/doslidzhennya-general-electric-hlobalnyj-innovatsijnij-barometr-2012>.
8. Исследование GE Global Innovation Barometer 2013 выявило «головокружение от инноваций» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ruscable.ru/news/2013/01/17/Issledovanie_GE_Global_Innovation_Barometer_2013_v.
9. 2014 GE INNOVATION BAROMETER [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.innovationinsights.ch/2014-ge-innovation-barometer>.
10. «Убитая» промышленность и расходы на войну: названы главные угрозы для экономики Украины [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.segodnya.ua/economics/enews/ubitaya-promyshlennost-i-rashody-na-voynu-nazvany-glavnye-ugrozy-dlya-ekonomiki-ukrainy-621109.html>.
11. Украина рекордными темпами теряет инвестиции (Официальный доклад) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.segodnya.ua/economics/enews/ukraina-rekordnymi-temпами-teryaet-investicii-oficialnyu-doklad-621047.html>.
12. Волович О. Український ОПК в умовах «гібридної війни» з Росією [Електронний ресурс] / О. Волович. – Режим доступу: <http://bintel.com.ua/uk/article/opk1>.
13. Руководство Осло. Рекомендации по сбору и анализу данных по инновациям. Третье издание [Електронний ресурс] / Совместная публикация ОЭСР и Евростата. – М., 2006. – С. 57, 72–73. – Режим доступу: http://www.uis.unesco.org/Library/Documents/OECD OsloManual05_rus.pdf.
14. Методологічні положення зі статистики інноваційної діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/metod_polog/metod_doc/2013/03/metod.zip.
15. Про інноваційну діяльність [Електронний ресурс] : Закон України від 04.07.2002 р. №40-IV. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show>.
16. Бірюков О. В. Інноваційні та інноваційно-активні підприємства: спільні та відмінні ознаки / О. В. Бірюков // Економіка, менеджмент, підприємництво. – 2013. – № 25 (II). – С. 169–176.
17. Левицька С. О. Інноваційна діяльність підприємств України: оцінка, проблеми, перспективи інноваційного розвитку [Електронний ресурс] / С. О. Левицька, О. О. Левицька. – Режим доступу: <http://www.wydawnictwo.wsei.lublin.pl/files/029-050%20Swietlana%20O.%20Lewyc%60ka,%20Innovacijna....pdf>.
18. Савчук В. С. Пріоритетні напрямки інноваційної діяльності в Україні [Електронний ресурс] / В. С. Савчук, П. П. Гаврилко, А. В. Колодійчук. – Режим доступу: [file:///C:/Documents%20and%20Settings/Admin/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/Nzlubp_2011_6_5%20\(1\).pdf](file:///C:/Documents%20and%20Settings/Admin/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/Nzlubp_2011_6_5%20(1).pdf).
19. Сімсон О. Е. Проблеми правового регулювання інновацій в Україні / О. Е. Сімсон // Актуальні проблеми модернізації інноваційного законодавства України : матеріали наук.-практ. конф., м. Харків, 28 жовт. 2010 р. / редкол.: Ю. П. Битяк, І. В. Яковюк, Г. В. Чапала. – Х. : НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування, 2010. – С. 34–36.

20. Кащук К. М. Теоретичні засади ідентифікації інноваційного провайдингу в аграрній сфері [Електронний ресурс] / К. М. Кащук. – Режим доступу: http://www.znau.edu.ua/visnik/2011_2_2/120.pdf.
21. Богдан Данилишин вважає, що стан науки в Україні критичний [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://market.avianua.com/?p=2814>.
22. Макеєва Е. Назад в будущее: налоговые стимулы в области инноваций [Електронний ресурс] / Е. Макеєва. – Режим доступу: <http://delo.ua/businessman/nazad-v-budushee-nalogovye-stimuly-v-oblasti-innovacij-291997>.

Стаття надійшла до редакції 25.03.2015.

Рецензент — доктор економічних наук, професор О. С. Марченко, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків, Україна.

Reviewer — Marchenko O. S., Doctor of Economic Sciences, Professor, Yaroslav Mudryi National Law University, Kharkiv, Ukraine.

Л. С. ШЕВЧЕНКО

доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой экономической теории Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого, Харьков

ИННОВАЦИОННЫЕ МОДЕЛИ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ: УКРАИНА НА ФОНЕ МИРОВЫХ ПРОЦЕССОВ

Раскрыта эволюция инновационного социально-экономического развития. Выявлены особенности его интеграционной, интерактивной (сетевой) и новейшей моделей. Исследованы основные проблемы внедрения инновационной модели социально-экономического развития в Украине.

Ключевые слова: инновационная деятельность, инновационная модель социально-экономического развития, инновационно-активное и инновационное предприятие, финансирование инновационной деятельности.

L. S. SHEVCHENKO

Doctor of Economic Sciences, Full Professor, Head of Economic Theory Department, Yaroslav Mudryi National Law University, Kharkiv

INNOVATIVE MODELS OF SOCIAL AND ECONOMIC DEVELOPMENT: UKRAINE ON THE BACKGROUND OF GLOBAL PROCESSES

Problem setting. In the economy of Ukraine the resource model of development without a highly technological production and components of prevail intellectually donor

models dominate. In a strategic perspective these models are ineffective. It is necessary to inculcate the innovative model of socio-economic development of country.

Recent research and publication analysis. The Ukrainian researchers A. Biryukov, K. Kashchuk, A. Kovalev, S. Levytska, O. Levkovets, A. Matveeva, O. Marchenko, S. Reznikov, S. Savchuk, O. Simson, L. Fedulova, L. Shostak and others study problems of innovative society. But their approaches to the interpretation of the nature and prospects of innovative development of Ukraine are some differences.

Paper objective. Purpose of the article is to analyze the evolution of the innovative models of social and economic development, and to expose the problems of its implementation in Ukraine who need their primary solution.

Paper main body. In the article the main types of innovative models of socio-economic development are investigated. Integrative innovative model formed in the late nineteenth century and based on enhanced economic cooperation of the scientific sphere and production. Interactive (network) innovative model was implemented in the 90 years of the twentieth century. It involves the interaction of all innovators as members of the network through the use of information technology. The latest innovative model is gaining in the XXI century. The leading countries consider the innovative development as strategic priority and a major driver of social development, the focus of public and corporate policy.

The main obstacles for implementation of innovative model of socio-economic development in Ukraine are: 1) the macroeconomic imbalances of the economy of war; 2) a weak interaction between the scientific organizations; 3) the uncertainty of the legal status of innovation-active and innovative enterprises; 4) lack of elaborated mechanisms of activity of innovative specialized organizations and establishments of innovative infrastructure; 5) low levels of innovation funding.

Conclusion of the research. Ukrainian organizations and enterprises must realize the social benefits and effects of its potential in innovation, overcome imbalances in their innovative activity, and obtain necessary funding. The introduction of an innovative model of socio-economic development should be the determining direction of government policy.

Short Abstract for an article

Abstract. The evolution of innovative socio-economic development is investigated. The features of its integration, interactive (network) and the latest models are exposed. The basic problems of introducing of innovative model of socio-economic development in Ukraine are analyzed.

Key words: innovation, innovative model of socio-economic development, innovation-active and innovative enterprises, financing innovation.